

РОЗДІЛ 2 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗА ПРЕДМЕТНИМИ СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ)

УДК 378.147:7.071.4

DOI <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2026-12-20>

Куниця Гліб Вікторович,

ORCID ID: 0009-0002-8440-5445

*викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Кирилюк Дарина Миколаївна,

ORCID ID: 0009-0005-1919-9966

*викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ «МИСТЕЦЬКА» У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ORGANIZING THE “ARTISTIC” EDUCATIONAL PRACTICE IN THE SYSTEM OF TRAINING ART EDUCATION TEACHERS

У статті розкрито методичні засади організації навчальної практики «Мистецька» у системі підготовки педагогів мистецького профілю в умовах сучасної компетентнісної освіти. Актуальність дослідження зумовлена потребою узгодження змісту та форм навчальної практики з галузевими результатами навчання, орієнтованими на формування художньо-педагогічних компетентностей майбутніх учителів мистецтва. Увагу зосереджено на поєднанні компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та рефлексивного підходів як методологічної основи організації мистецької практики.

Обґрунтовано поетапну логіку навчальної практики «Мистецька», що забезпечує поступовий розвиток студентів від формування основ художнього й візуального мислення до активізації творчої самостійності, мистецької комунікації та педагогічних умінь. Визначено методичні засоби розвитку художнього мислення, спостережливості та здатності до аналізу художнього образу через академічні вправи, етюдну роботу, тематичні композиції та мистецькі мініпроекти. Показано значення діяльнісного підходу у формуванні здатності студентів до самостійного вирішення художніх завдань, презентації результатів творчої діяльності та співпраці в групі.

Окрему увагу приділено фасилітаційній ролі викладача, який виступає організатором творчого діалогу, підтримує мистецьку комунікацію та створює умови для рефлексивного осмислення художнього досвіду. Розкрито значення емоційно-естетичного розвитку, формування індивідуального художнього стилю й естетичного світогляду майбутнього педагога мистецтва. Доведено, що навчальна практика «Мистецька» є ефективним засобом інтеграції художньої та педагогічної підготовки студентів і створює підґрунтя для їх професійної готовності до організації сучасного мистецького освітнього процесу.

Ключові слова: навчальна практика «Мистецька», мистецька освіта, підготовка вчителя мистецтва, компетентнісний підхід, діяльнісний підхід, художнє мислення, мистецька комунікація, фасилітація, емоційно-естетичний розвиток, індивідуальний художній стиль.

The article reveals the methodological foundations for organizing the “Artistic” educational practice within the system of training art education teachers in the context of modern competency-based education. The relevance of the study is determined by the need to align the content and forms of educational practice with sectoral learning outcomes aimed at developing the artistic and pedagogical competencies of future art teachers. The focus is placed on integrating competency-based, activity-oriented, personality-centered, and reflective approaches as the methodological basis for organizing artistic practice.

The study substantiates a stage-by-stage structure of the “Artistic” educational practice that ensures students’ gradual development from forming the foundations of artistic and visual thinking to activating creative independence, artistic communication, and pedagogical skills. Methodological tools for developing artistic thinking, observation skills, and the ability to analyze artistic images are defined through academic exercises, sketch studies, thematic compositions, and artistic mini-projects. The significance of the activity-based approach in developing students’ ability to independently solve artistic tasks, present creative outcomes, and collaborate in groups is highlighted.

Special attention is given to the facilitative role of the teacher, who acts as an organizer of creative dialogue, supports artistic communication, and creates conditions for reflective understanding of artistic experience. The importance of emotional and aesthetic development, the formation of an individual artistic style, and the aesthetic worldview of the future art educator is emphasized. It is proved that the “Artistic” educational practice serves as an effective means of integrating artistic and pedagogical training and forms the basis for students’ professional readiness to organize a contemporary art education process.

Key words: “Artistic” educational practice, art education, art teacher training, competency-based approach, activity-based approach, artistic thinking, artistic communication, facilitation, emotional and aesthetic development, individual artistic style.

Постановка проблеми. Сучасні трансформації мистецької освіти, зумовлені впровадженням компетентнісного підходу та оновленням змісту підготовки педагогічних кадрів, тому особливої уваги потребує навчальна практика «Мистецька» як важливий складник професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань із художньо-творчою та педагогічною діяльністю студентів. У сучасних умовах виникає необхідність узгодження змісту, форм і методів проведення мистецької практики з галузевими результатами навчання, орієнтованими на формування художньо-педагогічних компетентностей, розвиток творчої самостійності та мистецької комунікації.

Водночас аналіз освітньої практики свідчить, що організація навчальної практики нерідко зводиться до виконання окремих творчих завдань без цілісної методичної системи, що враховує поетапність професійного становлення студентів і взаємозв’язок пізнання мистецтва, художньо-творчої діяльності, емоційно-естетичного розвитку та педагогічної взаємодії. Недостатньо розкритими залишаються питання фасилітаційної ролі викладача, розвитку рефлексії та формування індивідуального художнього стилю здобувачів освіти в процесі мистецької практики.

Отже, виникає потреба у теоретичному обґрунтуванні та методичному осмисленні організації навчальної практики «Мистецька» як цілісного освітнього середовища, що забезпечує гармонійний розвиток художнього мислення, творчої активності та педагогічної готовності майбутніх учителів мистецтва. Новизна дослідження полягає в комплексному поєднанні компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та рефлексивного підходів до організації мистецької практики

в системі професійної підготовки педагогів мистецького профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку мистецької освіти та вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів мистецького профілю активно висвітлюється у сучасних наукових працях, що створює теоретичне підґрунтя для дослідження методичних засад організації навчальної практики «Мистецька». У дослідженні Г. Куниці, О. Піддубної та А. Максимчука мистецька освіта розглядається як важливий чинник розвитку творчого потенціалу особистості, де підкреслюється роль художньої діяльності у формуванні креативності, естетичного мислення та самореалізації здобувачів освіти [1, с. 94–99]. Це положення є значущим для обґрунтування практико-орієнтованого характеру мистецької підготовки майбутніх учителів.

У праці І. Луценко, І. Андрощук висвітлено проблеми становлення сучасного мистецтвознавства, що пов’язані з необхідністю оновлення методологічних підходів до аналізу художнього образу та розвитку здатності студентів до інтерпретації мистецьких явищ [2, с. 195–205]. Зазначені ідеї корелюють із завданнями навчальної практики «Мистецька», яка спрямована на розвиток художнього мислення й уміння здійснювати естетичний аналіз.

Наукові розвідки Д. Р. Погосьян та співавторів наголошують на мистецькій освіті як чиннику розвитку української культури, підкреслюючи її значення для формування культурної ідентичності та ціннісних орієнтацій молоді [7, с. 213–229]. Це розширює розуміння мистецької практики як не лише професійного, а й культуротворчого середовища. У статті О. М. Піддубної та колективу авторів окреслено ключові проблеми сучасної мистецької освіти, зокрема потребу в модернізації змісту навчання,

активізації творчої діяльності студентів та удосконаленні методичного супроводу практичної підготовки [5, с. 1157–1176].

Окрему увагу дослідники приділяють трансформації мистецької освіти в умовах цифровізації. У роботі О. М. Піддубної та А. П. Максимчука обґрунтовано нові методи викладання живопису, рисунка і композиції з використанням цифрових технологій, що актуалізує необхідність поєднання традиційних художніх практик із сучасними освітніми інструментами в процесі організації навчальної практики [6, с. 2501–2512].

Нормативно-методичну основу підготовки майбутніх педагогів мистецького профілю становлять освітньо-професійна програма «Мистецтво в закладах освіти» та наскрізна програма практики, які визначають структуру, зміст і результати практичної підготовки здобувачів освіти [3, 4]. Водночас аналіз наукових праць засвідчує, що, попри значну кількість досліджень, недостатньо висвітленими залишаються методичні аспекти організації навчальної практики «Мистецька» як цілісної системи, спрямованої на інтеграцію художньої, педагогічної та рефлексивної діяльності студентів. Саме це зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення окресленої проблематики в межах даного дослідження.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та розкриття методичних засад організації навчальної практики «Мистецька» у системі підготовки педагогів мистецького профілю на основі компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та рефлексивного підходів, спрямованих на формування художньо-педагогічних компетентностей, розвиток творчої самостійності, мистецької комунікації та емоційно-естетичного досвіду майбутніх учителів мистецтва. Тому завданням було проаналізувати методичні підходи до організації навчальної практики «Мистецька»; обґрунтувати її зміст і форми в контексті компетентнісної мистецької освіти; визначити шляхи розвитку художньо-педагогічних компетентностей майбутніх учителів мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісний і діяльнісний підходи становлять методологічну основу організації навчальної практики «Мистецька» та спрямовані на формування цілісної системи художньо-педагогічних компетентностей майбутніх учителів мистецтва. Їх реалізація передбачає поєднання теоретичних знань із практичною творчою діяльністю, розвиток здатності до художнього аналізу, самостійного пошуку та

творчої самореалізації студентів. Особливого значення ці підходи набувають у роботі з різними групами студентів, де методика враховує етапи професійного становлення.

На початковому етапі навчальної практики головним завданням є розвиток основ художнього мислення як здатності бачити форму, колір, композиційні взаємозв'язки та створювати цілісний образ. У межах компетентнісного підходу художнє мислення розглядається не лише як технічна навичка, а як інтеграція спостережливості, аналітичності та творчої уяви. Діяльнісний підхід передбачає поступовий перехід від наслідування до самостійного вирішення художніх завдань. У результаті студенти формують основу візуального мислення, що є необхідною передумовою подальшого розвитку творчої індивідуальності. Компетентнісний підхід орієнтує навчальну практику на формування здатності генерувати ідеї, експериментувати з художніми засобами та реалізовувати власні творчі задуми [3, 4]. Таким чином, компетентнісний і діяльнісний підходи в навчальній практиці «Мистецька» забезпечують послідовний розвиток студентів: від формування художнього мислення на початковому етапі до активізації творчого потенціалу та самостійності у художній діяльності. Це створює підґрунтя для подальшого становлення індивідуального стилю та професійної педагогічної майстерності майбутніх учителів мистецтва.

У межах навчальної практики «Мистецька» особистісно орієнтований і рефлексивний підходи відіграють важливу роль у розвитку творчої індивідуальності майбутніх учителів мистецтва. Вони спрямовані на врахування індивідуального досвіду студента, його емоційного сприймання мистецтва та здатності до самостійного осмислення власної художньої діяльності. Формування емоційного досвіду реалізується через: виконання творчих завдань із відкритим результатом, що стимулюють особистісне бачення; роботу з образами природи, архітектури та культурного середовища під час пленеру; аналіз мистецьких творів і власних робіт з позиції емоційного змісту; групові обговорення, що сприяють розвитку емпатії та художнього діалогу [1, с. 94–99].

Рефлексивний підхід акцентує на здатності студента аналізувати власний творчий шлях, усвідомлювати сильні сторони та визначати напрями професійного зростання. У навчальній практиці «Мистецька» розвиток індивідуального художнього стилю розглядається як поступовий процес, що поєднує академічну основу з авторським

баченням. Методично це забезпечується через: варіативність завдань і свободу вибору художніх матеріалів; експериментування з техніками та композиційними рішеннями; ведення творчого щоденника або портфолію; рефлексивні бесіди та самооцінювання результатів роботи. У результаті студенти переходять від наслідування зразків до створення власної художньої мови, що є важливою компонентою їхньої майбутньої педагогічної діяльності. Тому поєднання особистісно орієнтованого та рефлексивного підходів у навчальній практиці «Мистецька» сприяє гармонійному розвитку емоційної сфери студентів, формуванню їхнього індивідуального художнього стилю та підготовці до творчої педагогічної діяльності в умовах сучасної мистецької освіти.

У сучасній мистецькій освіті роль викладача поступово трансформується від традиційного носія знань до фасилітатора освітнього процесу, який створює умови для творчої взаємодії, підтримує індивідуальний розвиток студентів та сприяє формуванню їхньої художньо-педагогічної компетентності. Фасилітація передбачає організацію відкритого освітнього середовища, у якому студенти виступають активними суб'єктами творчості та спілкування. Одним із ключових аспектів фасилітаційної діяльності викладача є розвиток мистецької комунікації – процесу обміну художніми ідеями, емоційними враженнями та творчим досвідом.

Методичними проявами підтримки мистецької комунікації є організація колективного обговорення виконаних робіт; стимулювання вербального аналізу художніх образів і творчих рішень; розвиток уміння аргументовано висловлювати власну думку; використання прийомів «відкритих запитань», які спонукають до осмислення мистецького процесу. Основними методичними засобами є дискусії щодо композиційних і колористичних рішень; спільний аналіз етапів виконання художньої роботи; рефлексивні вправи після завершення практичних завдань; моделювання педагогічних ситуацій, у яких студенти виступають у ролі вчителя-фасилітатора.

Отже, фасилітаційна роль викладача в навчальній практиці «Мистецька» полягає у підтримці мистецької комунікації та організації творчого діалогу, що забезпечує активну взаємодію студентів, розвиток їхнього художнього мислення та формування професійних компетентностей у контексті сучасної мистецької освіти.

Одним із провідних напрямів роботи студентів є опанування навичок аналізу художнього образу.

Під час практики студенти навчаються: визначати основні художні засоби виразності; аналізувати взаємодію форми, кольору та простору; розуміти культурний контекст мистецьких явищ; формулювати власні естетичні судження. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення та формує здатність майбутнього педагога пояснювати мистецькі процеси доступною мовою.

Важливою складовою навчальної практики є розвиток спостережливості як основи художнього мислення. Студенти навчаються не лише фіксувати зовнішні характеристики об'єктів, а й інтерпретувати їх відповідно до власного бачення. Робота у межах навчальної практики «Мистецька» забезпечує розвиток художнього мислення через аналіз мистецьких явищ, формування візуального сприймання та практичну інтерпретацію художніх образів. Це створює фундамент для подальшого розвитку творчої активності й індивідуального стилю майбутніх учителів мистецтва.

Художньо-творча діяльність студентів реалізується через систему практичних завдань, що поєднують академічні основи та експериментальний пошук. Особливу роль відіграють короткотривалі мистецькі проекти, які сприяють розвитку творчої ініціативи. Методичні акценти: робота над мистецькими мініпроектами з елементами дослідження. Такі завдання стимулюють пошук індивідуальних художніх рішень і формують здатність планувати творчий процес.

Важливою частиною мистецької практики є розвиток уміння презентувати результати власної діяльності. Презентація робіт сприяє формуванню навичок самоаналізу, аргументації та критичного мислення. Основні форми: усні презентації виконаних завдань; виставкові перегляди та колективні обговорення; візуальні портфолію або цифрові презентації; короткі рефлексивні виступи щодо процесу створення роботи. Завдяки цьому студенти навчаються пояснювати художній задум, аналізувати власний досвід та сприймати конструктивний зворотний зв'язок.

Оскільки здобувачі з навчальної практики «Мистецька» готуються до роботи з учнями, тому важливим завданням є розвиток педагогічної комунікації. У межах мистецької практики це реалізується через моделювання навчальних ситуацій та виконання ролі викладача.

Зокрема, студенти пояснюють етапи виконання творчих завдань однокласникам; беруть участь у мікророзкладанні та творчих консультаціях; тренують навички вербального супроводу художнього процесу; розвивають уміння

підтримувати позитивний психологічний клімат у групі. У результаті формується здатність поєднувати художню діяльність із педагогічною взаємодією, що є важливою складовою професійної компетентності майбутнього вчителя мистецтва.

Також навчальна практика «Мистецька» спрямована на поглиблення емоційного досвіду студентів та формування їхнього художньо-естетичного ставлення до мистецтва. На цьому етапі важливим стає не лише вдосконалення технічних умінь, а й усвідомлення мистецтва як засобу особистісного розвитку, самовираження та педагогічного впливу. Значна увага приділяється розвитку рефлексії, формуванню ціннісних орієнтацій і здатності передавати емоційний зміст художнього образу.

Емоційно-ціннісне сприйняття мистецтва передбачає глибоке переживання художніх образів, розуміння їхнього змісту та здатність встановлювати особистісний зв'язок із мистецьким твором [2, с. 195–205]. Під час навчальної практики студенти залучаються до завдань, що стимулюють емоційне реагування та інтерпретацію мистецьких явищ.

Важливою складовою підготовки студентів є розвиток рефлексивних умінь, що дозволяють усвідомлювати власний творчий досвід і оцінювати результати діяльності. Рефлексія допомагає майбутньому вчителю мистецтва аналізувати процес створення роботи, визначати труднощі та шляхи їх подолання. Основними методичними формами є ведення творчого портфоліо; усні рефлексивні коментарі після виконання завдань; колективне обговорення емоційних аспектів творчого процесу; самооцінювання та взаємооцінювання художніх робіт. Завдяки рефлексії студенти розвивають здатність до самопізнання та професійного самовдосконалення.

Естетичний світогляд майбутнього вчителя мистецтва формується на основі поєднання

художнього досвіду, культурних знань і педагогічних цінностей. Навчальна практика «Мистецька» створює умови для усвідомлення ролі мистецтва у вихованні особистості та розвитку творчого потенціалу учнів. Цей процес включає знайомство з різними стилями та художніми напрямками; аналіз взаємозв'язку мистецтва з культурою та суспільством; формування здатності оцінювати мистецькі явища з естетичної та педагогічної позиції; розвиток власної художньої позиції як основи майбутньої професійної діяльності. Таким чином, здобувачі у межах навчальної практики «Мистецька» сприяє поглибленню емоційного досвіду, розвитку рефлексії та формуванню естетичного світогляду майбутнього педагога, що є важливою складовою професійної підготовки вчителя мистецтва.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження обґрунтовано методичні засади організації навчальної практики «Мистецька» як важливого складника підготовки педагогів мистецького профілю. Визначено, що поєднання компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та рефлексивного підходів сприяє розвитку художнього мислення, творчої самостійності, мистецької комунікації та формуванню художньо-педагогічних компетентностей майбутніх учителів мистецтва. Доведено, що навчальна практика «Мистецька» виступає ефективним освітнім середовищем інтеграції художньої й педагогічної діяльності студентів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням інноваційних моделей організації мистецької практики в умовах цифрового освітнього середовища, удосконаленням методів оцінювання творчих результатів здобувачів освіти та впровадженням міждисциплінарних підходів у підготовці майбутніх учителів мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Куниця Г. В., Піддубна О. М., Максимчук А. П. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу особистості. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 84. Т. 2. С. 94–99. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-14>
2. Луценко І. В., Андрощук І. П., Куниця Г. В. Проблеми становлення сучасного мистецтвознавства. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 88. Т. 1. С. 195–205. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863%2F88-1-28>
3. Наскрізна програма практики. URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/TeachingProgram/50/khbq5z49.pdf>
4. Освітньо-професійна програма «Мистецтво в закладах освіти» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: бакалавр. URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/50/dbcdmii5.pdf>
5. Піддубна О. М., Качерова О. Г., Герасименко К. М., Шостачук Т. В., Бовсунівська Н. М. Сучасна мистецька освіта: основні проблеми розвитку. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. № 5 (51). 2025. С. 1157–1176. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-1166-1176](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-1166-1176)

6. Піддубна О. М., Максимчук А. П. Трансформація мистецької освіти: нові методи викладання живопису, рисунка і композиції для здобувачів вищої освіти в умовах цифрового середовища. *Вісник науки та освіти*. 2026. № 1 (43). С. 2501–2512. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-2501-2512](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-2501-2512)

7. Погосян Д. Р., Ткаченко М. О., Майданюк І. З., Карлінська Я. В., Бучма-Бернацька О. Є. Мистецька освіта як чинник розвитку української культури. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. Вип. 5 (13). С. 213–229. ISSN 3041–1572. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-5\(13\)-213-229](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-5(13)-213-229)

Куниця Г. В., Кирилюк Д. М.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY)

Дата першого надходження статті до видання: 25.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.04.2026

